

Forbedrede overgange til erhvervsuddannelser

Et inspirationshæfte fra projektet: Forbedrede overgange fra grundskole og produktionsskole til erhvervsuddannelser.

FoU-projekt nr. 135063

VIA University College: Jette Larsen, Henriette Duch og Barbara Day
og erhvervsskolerne:

Tech College Aalborg, Tradium, SOSU Randers, SOSU Aarhus, Learnmark, Teknisk Skole Silkeborg, SOSU Silkeborg, Handelsskolen Silkeborg

Marts 2014

Forord.....	3
1. Overgange – et bredt begreb.....	4
2. Valgfag på EUD for folkeskoleelever	7
7.- 9. klasse og deres lærere på EUD	7
Eleverne: Selvoplevet kendskab til læringsmiljø og fag på EUD.....	7
Lærerne: Gensidigt kendskab og samarbejde på tværs	8
Opmærksomhedspunkter	9
Valgprojektet	10
Lærerudviklingen	10
3. Tilrettelæggelse af sammenhængende overgangsforløb	11
Teknisk skole.....	11
Aktivitetsdag inden start på grundforløb	11
Handelsskolen.....	12
Forløbsbeskrivelse for et sammenhængende forløb på en handelsskole.....	12
Opmærksomhedspunkter	13
4. Særlige overgangsforløb	16
10. klasseelev og erhvervsskoleelev på samme tid.....	16
Tiltag.....	16
Opmærksomhedspunkter	18
Tryghed i overgangen – håndholdt overlevering for udvalgte elever	19
Beskrivelse af nøgleparametre i projektet	19
Opmærksomhedspunkter	20
Overgangen fra kombinationsforløb til optagelse på grundforløb.....	22
Opmærksomhedspunkter	24
Overgang til korte og overskuelige uddannelser	26
Overgangsforløbet.....	26
Opmærksomhedspunkter	26
5. En god overgang kræver samarbejde mellem de professionelle.....	28

Forord

Inspirationshæftet bygger på projektet "Forbedrede overgange fra grundskole/produktionsskole til EUD", som er gennemført 2013-14 på otte forskellige erhvervsskoler i samarbejde med skoler, der sender elever til dem. Projektet havde særligt fokus på, hvad erhvervsskolerne kan gøre for at lette overgangen og fastholde de unge. Danmarks Evalueringsinstitut har deltaget og udgiver en samlet rapport over projektet.

Dette hæfte vil give inspiration til andre erhvervsskoler, der vil arbejde på at forbedre elevernes overgang til EUD. Det første afsnit rammesætter begrebet overgang, derefter kommer tre afsnit, der fortæller om dele af de projektforsøg, der har været gennemført. Disse tre afsnit afsluttes med en opsamling af opmærksomhedspunkter om, hvad der i de enkelte projekter har været vigtige eller overraskende erfaringer. Der er ikke færdige svar eller anvisninger, men beskrivelser af interessante afprøvninger til inspiration.

Afsnittene om projektforsøget har forskellige elever som målgrupper:

- Afsnit 2 handler om indsats rettet mod folkeskolens ældste klassetrin og ikke mindst om styrkelse af samarbejdet lærerne imellem.
- Afsnit 3 handler om sammenhængende overgangsforløb rettet mod alle, der bliver optaget på en erhvervsskole.
- Afsnit 4 giver eksempler på særlige forløb rettet mod særlige målgrupper:
 - a) elever, der skal indsluses fra 20/20 – forløb
 - b) elever med særlige udfordringer
 - c) elever fra produktionsskoler og elever, for hvem en kort erhvervsuddannelse kunne være aktuel.

For en tværgående analyse af projekterne henvises til Danmarks Evalueringsinstitut.

1. Overgange – et bredt begreb

”Overgang til erhvervsuddannelser” kan opleves og forstås fra forskellige perspektiver. Det kan forstås fra den unges perspektiv, men også gennem de forskellige professionelles blik. Mange kan være involverede, f.eks. folkeskolelærere, UU-vejledere, EUD-lærere og -vejledere, måske med hvert sit perspektiv og hver sin forståelse af, hvad der er på spil.

Dette projekts mål og indsatser til forbedring af overgangen blev defineret af de professionelle bl.a. ud fra institutions- og samfundsmål om fastholdelse og ud fra forestillinger om, hvad der har betydning for de unge.

I det følgende vil vi opridsede nogle forskellige forståelser af overgange. Dels hvordan overgange teoretisk kan forstås ift. individet og dets udvikling, dels i forhold til hvilke mere konkrete perspektiver man kan have som professionelt arbejdende på området.

Forståelser af overganges betydning i individperspektiv

Overgange i livet kan forstås biologisk, psykologisk og samfundsmæssigt – forbundet med identitet og identitetsudvikling. Mange psykologiske og vejledningsfaglige teorier (Erikson, Stern, Super og Savickas)¹ bygger på en forståelse af, at vi gennemlever forskellige udviklingsfaser med dertil hørende overgange.

I forståelser, der lægger vægt på, at vi bevæger os igennem livsfaser, vil overgange som fra barn til voksen være en del af livet. Måske skal man gennemleve en konflikt for at komme videre i sin udvikling. Situationer med produktive udfordringer kan resultere i en anderledes selvopfattelse. I sådanne tilgange ses potentialer i at gennemløbe overgange, men måske får man brug for hjælp fra andre i form af støtte eller udfordringer for at kunne tage det nødvendige spring eller forlige sig med nye erkendelser.

Det kan problematiseres, om identitet udvikler sig gennem en indre styret udviklingskurve, og om man kan tale om at gennemløbe livsfaser i et samfund præget af omskiftelighed. F.eks. forstår socialkonstruktionismen (Gergen)² i stedet identitet som noget, der i udpræget grad skabes i relationerne. Dermed lægges der stor vægt på konteksten. I en sådan forståelse vil en overgang fra en uddannelsesinstitution til en anden give nye muligheder for at konstruere og forstå sig selv i samspil med det nye. Det bliver her af afgørende betydning, hvordan man bliver mødt, og hvilke handlemuligheder man får. Det bliver vigtigt, at der er mulighed for at danne relationer og gøre noget sammen.

Begge de her groft opridsede forståelser af overgange kan se potentialer for den unge i et skift fra grundskolen, hvor man har gået som barn, til en erhvervsrettet uddannelse. Men også risici. Den først beskrevne tilgang vil lægge mere vægt på den enkelte og hendes ”medbragte

¹ Se f.eks.:

Højdal, L og Poulsen, L (2007): Karrierevalg

Andersen, F (2007): *Om narrativ psykologi – eller der skal gode relationer til en god fortælling*. Side 132-159 i Ritchie (red): *Relationer i psykologien*.

Kragh, G W (2001): *Identitetens dimensioner*, side 81-106 i Bruun og Knudsen (red): *Moderne psykologi – temaer*

Illeris, K (2012): 49 tekster om læring. Livsringen, Erikson. Side 209-213

² Gergen K og Gergen M (2005): *Social konstruktion. Ind i samtalen*. Side 7-32.

bagage”, den anden vil i højere grad se på miljøet og de muligheder for relationer, det giver den unge.

De professionelle perspektiver

Som nævnt kan de professionelle, der er involveret i overgangen, have forskellige perspektiver, ikke blot pga. evt. forskel i teoretisk forståelse af overgang, men også ud fra de opgaver, de er sat til at varetage. Er deres opgave primært som erhvervsskolelærere på et grundforløb at klæde eleverne på til arbejdsmarkedet, så de kan få en praktikplads og fylde den ud? Eller er deres opgave som vejledere primært at støtte og udfordre eleverne i deres erkendelsesprocesser for at kvalificere deres valg, deres selvforståelse og deres indsats? Arbejder man særligt i forhold til, hvad man har defineret som udsatte elever?

Perspektiverne kan også være præget af, hvilken kultur der hersker på den skole eller den afdeling, hvor man er ansat. Hvilke forestillinger har man om eleverne, og om hvordan de skal mødes på henholdsvis den afgivende og den modtagende skole og blandt de forskellige professionelle? Ulriksen³ har introduceret begrebet om ”den implicite elev” som den forestilling, eksempelvis lærerne gør sig af, hvordan ”standardeleven” er. Dvs. den elev, som man forudsætter for, at undervisningen og uddannelsen kan realiseres som intenderet. Til billedet af den implicite elev hører de handlinger og den praksis, som forudsættes hos eleven for at blive anerkendt som fulgyldigt medlem af fællesskabet og for at kunne gennemføre på en meningsfuld måde. Disse forestillinger er ikke nødvendigvis udtalte og dermed hverken verificerede eller diskuterede, hverken med elever eller andre professionelle, men ligger i miljøet. Når flere faggrupper og institutioner er involveret, er der måske betydelige forskelle på det elevbillede, man tilrettelægger sin professionelle indsats efter. Cefu⁴ udtrykker det således:

”For nogle er overgangen mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne så gennemgribende, at den i sig selv er medvirkende årsag til problemer, der kan medføre vanskeligheder og ende med et drop-out. Der er tale om to forskellige systemer, der lige fra den overordnede lovgivning og administration over de ansattes uddannelsesbaggrund, organisering, aflønning, arbejdskultur og selvopfattelse mv. til den konkrete hverdag med alle dens normer, rutiner, værdisæt og tænke måder – er dybt forskellige og dybt forankrede i deres egne traditioner og forudsætninger”.

Anden litteratur taler om at mindske kulturchock gennem en veltilrettelagt modtagelse og gennem fokus på læringsmiljøet. KL-rapporten ”Sådan får de unge en ungdomsuddannelse” fremhæver således rummelige erhvervsuddannelser som en succes⁵.

Skolerne i projektet havde en række hypoteser om, hvad der giver problemer i overgangen, herunder:

- Kulturchock, mangel på tryghed og mangel på kendskab til krav
- Mangel på forældresamarbejde og dermed forældreopbakning, mangel på overførsel af informationer om eleven til den nye uddannelse, lærernes manglende kendskab til udformer og læringsmiljø de respektive steder

³ Ulriksen, L (2004) Den implicite studerende. Dansk pædagogisk tidsskrift, 2004, nr. 3, S. 48-59

⁴ CEFU 2010: Vejen mod de 95 % - en erfaringsopsamling fra projektet Ungdomsuddannelse til alle http://www.kl.dk/ImageVault/Images/id_42592/ImageVaultHandler.aspx

⁵ KL 2012: Sådan får de unge en ungdomsuddannelse

Den første række dækker, hvad de professionelle forestiller sig, er vigtigt set fra elevens side. Punkterne angiver nogle områder, hvor de involverede i overgangen kan agere kompensatorisk og hjælpe på noget, eleven har brug for for at få en god overgang.

Den sidste punktrække handler om afhjælpning af de professionelles mangel på viden om eleverne og deres rammer. De kan savne viden om og opbakning fra hjemmemiljøet, personlig overbragt viden om eleverne og viden om, hvad eleven henholdsvis er vant til eller kan forvente af undervisnings og -omgangsformer mm.

Behovet for tydeliggørelse af de krav, det stiller at gå på en erhvervsskole, både for kommende elever og deres lærere, påpeges også af tænketanken DEA⁶ og Uddannelsesforbundet⁷. De fremhæver nødvendigheden af en bedre afklaring af de unge, og at de får de fornødne faglige og sociale forudsætninger for at kunne gennemføre den valgte uddannelse. Som modtagerskole kan man ikke tage tingene for givet, men må påtage sig et "oversættelsesarbejde". Dette kan eksempelvis ske i en modtagelse, der strækker sig fra optagelse til flere måneder ind i forløbet⁸.

Forskellige typer overgange

De forskellige delprojekter i projektet om overgange har arbejdet med forskellige faser i de unges overgang til erhvervsuddannelserne. Afhængig af typen af overgang er det både fra de unges og de professionelles perspektiv forskelligt, hvad der har betydning. Det er ikke nødvendigvis de samme processer, der skal arbejdes med i alle overgange.

Nogle projekter har været rettet mod unge i grundskolen, der endnu ikke har truffet deres uddannelsesvalg, hvor målet omfattede, at de unge fik et selvoplevet kendskab til skole- og læringsmiljø og de faglige krav på en erhvervsuddannelse. Dette var et led i og støtte til kvalificering af deres valg- og erkendelsesinteresser, som - hvis de vælger at starte på EUD - vil give dem mere tryk i overgangen. Og som vil gøre dem mere sikre på deres valg.

Andre delprojekter har rettet sig mod elever, der havde valgt en erhvervsuddannelse og har fokuseret på, hvordan man for hele elevgruppen kunne tilrettelægge en sammenhængende overgangsproces. En proces, der øger elevernes forhåndskendskab til uddannelserne og miljøet på disse, men også til de faglige krav og med mulighed for nærmere afklaring af fagvalg. Der har været fokus på skabelse af relationer, både mellem de unge indbyrdes og deres nye lærere og kontaktpersoner.

Endelig har der været delprojekter med fokus på udvikling og forbedring af særlige forløb til lettelse af overgangen. Det kan være for elever, der indsluses på erhvervsuddannelser fra 20/20 forløb, eller elever på kombinationsforløb med produktionsskole. Et delprojekt har arbejdet med særlig brobygning mod korte EUD-uddannelser.

I nogle af disse delprojekter har der været stor vægt på individuelle tilgange til de enkelte elever og deres udvikling med fokus på deres behov for særlig støtte.

⁶ DEA 2011: Kommuner bør gå forrest i frafaldskamp

<http://dea.nu/nyhed/kommuner-b%C3%B8r-g%C3%A5-forrest-i-fracaldskamp>

⁷ Uddannelsesforbundet januar 2010: 95 procent-målsætningen – Hvordan?

<http://www.uddannelsesforbundet.dk/~media/AFDE7B6024A449A6903F0FF0965B1CB2.ashx>

⁸ . Inspiration til dette kan fås i en publikation fra Fastholdelseskaravanen: MBU Fastholdelseskaravanen:

http://www.brugforalleunge.dk/fileadmin/bruger_upload/Billeder/Materiale_og_Publikationer/God_skolestart_paa_erhvervsuddannelserne.pdf

2. Valgfag på EUD for folkeskoleelever

7.- 9. klasse og deres lærere på EUD

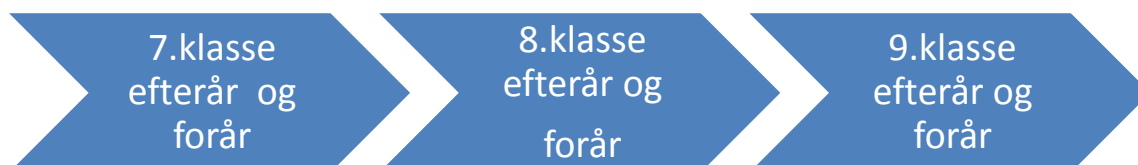
Her vises, hvordan man kan arbejde med at udvikle valgfag på erhvervsskoler for elever i 7.- 9.klasse. Som en del af udviklingen, som kræver tæt arbejde med samarbejde mellem folkeskole og erhvervsuddannelse, kan man samtidig arbejde bevidst med kompetenceudvikling af lærerne, så de bedre kan henholdsvis aflevere og modtage eleverne, også i den almindelige overgang til erhvervsskole.

Først beskrives hvordan man kan arbejde med valgfag, derefter hvordan man kan arbejde med at udvikle lærernes gensidige kendskab til uddannelsesområder, pædagogik mm.

Eleverne: Selvoplevet kendskab til læringsmiljø og fag på EUD

Erhvervsskolerne i en mellemstor kommune har samarbejdet med en folkeskole og UU om at give de unge i folkeskolens ældste klasser en mulighed for at tage valgfag på erhvervsskolerne i et brobygningslignende forløb. Valgfagene ligger på tre skoledage i efteråret og tre skoledage i foråret. Første gang var der tilbud om: "Mennesket, sundhed og idræt", "Kreativitet og udtryk", "Service" samt "Håndværk". Som en del af forløbet blev forældrene inddraget, både da forløbet på forhånd blev præsenteret, og senere hvor begge erhvervsskoler var vært for et forældrearrangement, som gav forældrene mulighed for at se billeder og produkter fra valgfagene. Forældrene fik desuden en rundvisning på erhvervsskolen med mulighed for at se faglokaler og stille spørgsmål til erhvervsskoleundervisere og ledere. Fremover er det meningen, at der skal tilbydes langt flere valgfag, så eleverne i løbet af de ældste klassetrin får mulighed for at tilmelde sig flere gange og dermed få et større og bredere kendskab til brug i deres afklaring om uddannelsesvalg.

Eleverne får, som det fremgår af nedenstående figur, mulighed for seks gange i løbet af 7. - 9. klasse at tilmelde sig et valgfag på en erhvervsskole.

Støtte til elevernes valg- og afklaringsprocesser

Valgfagsforløbet skal give eleverne et selvoplevet kendskab til uddannelserne, både som et indblik i de fysiske rammer for undervisningen, kendskab til skolernes indretning og faciliteter og undervisningsemner og undervisningsformer. Lærerne på erhvervsskolerne skal kunne informere grundskoleeleverne om hvilke muligheder, der er for hjælp og støtte på erhvervsskolerne.

Tryghed i overgangen

For de elever, der siden starter på et grundforløb, er målet, at de (og deres forældre) er trygge ved at begynde på erhvervsskolen og ved, at der er mulighed for den nødvendige støtte og opbakning – både hvad angår det faglige og det sociale.

Erhvervsskolelærerne har inden valgfagsforløbet som et led i deres kompetenceudvikling observeret undervisningen i folkeskolen. Det betyder, at eleverne har set nogle af valgfagslærerne før. Det kan medvirke til at skabe tryghed.

Lærerne: Gensidigt kendskab og samarbejde på tværs

Sideløbende med valgfagsprojektet har der været sat fokus på folkeskolelærernes og erhvervsskolelærernes indbyrdes kendskab til hinandens måde at arbejde på. Som en del af forberedelsen til valgfagsprojektet har lærerne fra skolerne mødt hos hinanden, erhvervsskolelærerne har observeret undervisning på folkeskolen, og siden har folkeskolelærerne besøgt deres elever og observeret på erhvervsskolerne. I figuren nedenfor ses, hvad der har været arbejdet med.

Forløbet af lærerkompetenceudviklingen indeholdt følgende elementer:

Observationer i folkeskolen

Erhvervsskoleundervisere besøgte og observerede undervisning i flere fag på folkeskolen. Der var fokus på undersøgelse af forskelle i pædagogisk og didaktisk tilgang samt at få erfaring med elevgruppen 7-9. klasse. Efter observationen talte erhvervsskoleundervisere med grundskolelærere om det observerede.

Modtagerskolens kendskab til elevernes personlige, sociale og faglige kompetencer samt viden om, hvilke lærings- og samarbejdsformer eleverne er fortrolige med, kan have stor betydning. F.eks. er det nyttigt at vide hvilke kompetencer grundskoleeleverne har i forhold til at kunne fungere i skolehverdagen på en erhvervsskole. Samarbejdet kan overordnet give lærerne bedre grundlag for at analysere de problemfelter, der kan være i elevmiljøerne og for den enkelte elev i overgangen fra grundskole til erhvervsskolen.

Observationer på erhvervsskolerne

Lærere fra folkeskolen observerede under valgfagsdagene forskellige grund- og hovedforløb på erhvervsskolerne samt den undervisning deres egne elever indgik i på valgfagslinjerne.

Formålet var at skabe viden om erhvervsskolernes fag, fagniveau, elevsammensætning og erhvervsskolernes pædagogiske og didaktiske tilgang til undervisningen. Når grundskolelærerne får et selvoplevet kendskab til den skolehverdag, som eleverne skifter til, kan de bedre klæde eleverne på til det, som de møder på erhvervsskolen.

Erfaringsudveksling og diskussioner af læringsmiljø og krav til elever

Undervisere fra erhvervsskolerne og lærere fra grundskolen udvekslede erfaringer fra de tre valgfagsdage både med henblik på lærerkompetenceudvikling og evaluering af valgfagsforløbet. Den gensidige observation af hinandens undervisning og besøgene på hinandens skoler åbnede op for en drøftelse af hvilke kompetencer, der forventes af grundskoleeleverne, når de skifter til erhvervsskolen. Erfaringsudveksling og evaluering tog udgangspunkt i at identificere, om der er væsentlige forskelle på det læringsmiljø, herunder pædagogik og didaktik, som eleverne oplever i grundskolen og på erhvervsskolen. Elevernes evalueringer vedrørende valgfagernes struktur, indhold, gennemførelse og undervisere indgik som et led i lærerkompetenceudviklingen, idet elevernes kommentarer bl.a. rettede sig mod, hvordan de følte sig modtaget, og hvordan niveauet på valgfagene passede til deres faglige niveau.

Udvikling af samarbejde og opmærksomhed på kulturforskelle

Når man samarbejder på denne måde, får man også kendskab til og gensidig opmærksomhed på, at der findes forskellige kulturer på skolerne for, hvordan man tilrettelægger skemaer, årshjul, tidregistrering mm. Det kan få betydning for mulighederne for et tæt samarbejde skolerne imellem, og det kan helt praktisk få betydning for, hvornår og hvordan valgfagsdage kan placeres.

Opmærksomhedspunkter

I arbejdet og evalueringen af dette blev gjort nogle erfaringer, hvoraf nogle overraskede lærere og som andre kan drage nytte af ved at være opmærksom på disse fra start:

Valgprojektet

Tryghed i overgangen: Informationsniveauet skal være højt!

Informationsniveauet fra begge skoler skal være højt, således at eleverne føler, at de kan få opklaret tvivlsspørgsmål på forhånd. At de møder nogle kendte ansigter på erhvervsskolen kan være med til at skabe tryghed.

*Støtte til elevernes valg- og afklaringsprocesser: **Eleverne vil have viden om "rigtig erhvervsuddannelse"***

Eleverne ønsker yderligere indsigt i den almindelige hverdag på et grundforløb eller hovedforløb. De ønsker mulighed for at se fagbøger og lektionsplaner for de enkelte uddannelser for at kunne danne sig et indtryk af, hvad der kræves, og hvad det vil sige at være elev på en specifik uddannelse på erhvervsskolen.

Eleverne ønsker sig også flere informationer om erhvervsskolefag, erhvervsskoleuddannelser og muligheder for videreuddannelse. Det kan være en mulighed, at en UU-vejleder er til stede på erhvervsskolerne i valgfagsdagene, så eleverne med det samme har mulighed for at få besvaret spørgsmål, der opstår undervejs i forløbet.

*Afprøvning af nye læringsmiljøer: **Medbestemmelse er vigtig!***

Eleverne har udtrykt stor tilfredshed med, at de på nogle valgfag havde medbestemmelse og mulighed for at vælge, hvad de gerne ville arbejde med. Fremover skal eleverne på valgfagene opleve medansvar og medbestemmelser i aktiviteter, da disse faktorer indgår som en del af læringsmiljøet og som krav om medansvar for læring på erhvervsskoler. Det er med til at give grundskoleeleverne et indblik i, hvad det vil sige at deltage i læring på en erhvervsskole.

Lærerudviklingen

*Forbedrede samarbejdsmuligheder mellem de to lærergrupper: **Se og tal om kulturforskelle!***

Hvis lærerne bliver mere bevidste om de mange forhold, der gør sig gældende i elevens overgang fra grundskolen til erhvervsskolen, kan de i fællesskab med eleverne udvikle nye handlekompetencer til sikring af den gode overgang. Herunder at italesætte komplekse tematikker i fællesskab med eleverne.

Det er vigtigt at få øje på og tale om kulturforskellene på alle niveauer, både for at kunne tage hensyn til dem, tale med eleverne om dem, og evt. udligne nogle af dem.

3. Tilrettelæggelse af længere sammenhængende overgangsforløb

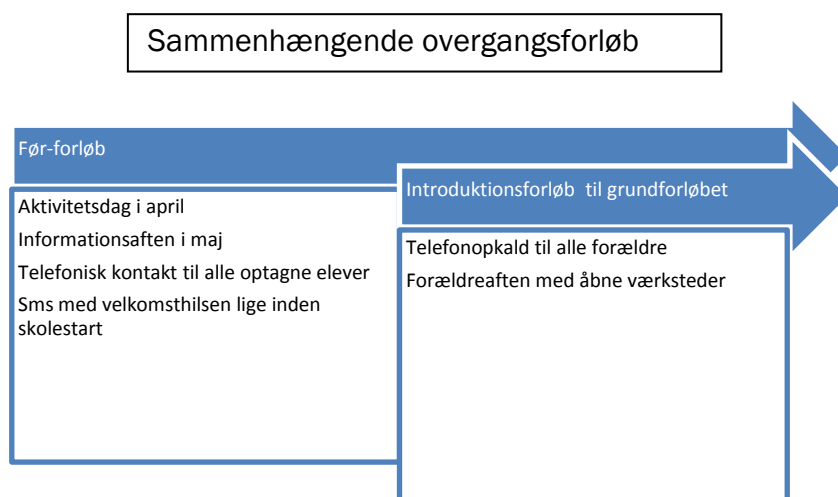
Hvordan skaber man sammenhængende overgangsforløb for hele elevgruppen på EUD? Her vises eksempler på forløb, der strækker sig fra før start på erhvervsskole og hen over den første tid på den nye uddannelse. Hensigten er at give mulighed for tryghed, skabelse af relationer og faglige introduktioner, der støtter valgprocesser i uddannelsen.

Der gives først et eksempel på, hvordan en teknisk skole som en del af forløbet afholdt en aktivitetsdag for optagne, kommende elever. Derefter vises, hvordan et forløb på en handelsskole indeholdt mangesidede tiltag rettet mod den enkelte elev, relationer på gruppe- og holdniveau, forældre som aktive medspillere i overgangen og forberedelse til fagvalg.

Teknisk skole

På en teknisk skole har en afdeling arbejdet med sammenhængende overgangsforløb. Ét element af forløbet beskrives i det følgende, nemlig en aktivitetsdag. Hele forløbet blev tilrettelagt på baggrund af viden indsamlet via kvalitative interviews med skoleledere og klasselærere fra grundskolen, faglærere på EUD og UU-vejledere, hvor man spurgte ind til deres opfattelse af overgangsproblemer.

Indholdet i forløbet ses af nedenstående figur.

Aktivitetsdag inden start på grundforløb

Aktivitetsdagen afholdtes for elever umiddelbart efter, at de var optaget på grundforløbet, (ca. 4 måneder før skolestart) og inddrog elevernes forældre. Programmet for dagen blev tilrettelagt, så de unge lærte hinanden og erhvervsskolen at kende.

Programmet for aktivitetsdagen:

Kl. 12.30: Frokost og information om dagen

Kl. 13.15: Oplev din uddannelse

Kl. 14.45: Tilbage til kantinen, hvor der serveres varm chokolade eller kaffe og en bolle

Kl. 15.15: Pyntning af cupcakes, lagkager og lave bolcher

Kl. 17.30: Forældrene ankommer

Kl. 17.45: Sprængning af Airbag (Et lille underholdende indslag)

Kl. 18.15: Spisning for alle

Kl. 19.00: Fælles info med mulighed for spørgsmål

Uddrag af lokal artikel om aktivitetsdagen (lettere revideret):

Tryghed, vedkommenhed og sjov!

"Velkommen! Dejligt at se dig!". Sådan modtog Teknisk Skole deltagerne på en aktivitetsdag den 24/4 2013. Målet er at skabe en tryggere og mere glidende overgang fra grundskolen og til en erhvervsuddannelse. Flere af de unge udtrykte, at de havde glædet sig til dagen og slet ikke var i tvivl om, at de skulle deltage. En af drengene, Frederik, syntes, det var en gylden mulighed i forhold til at møde "de andre".

Mekanikerne fik lov at skrue lidt i nogle motorer, tømrerne blev udfordret i at slå søm i og save i træ, og i skilteafdelingen blev der lavet folier til små æsker, der til sidst blev dekoreret. Efter en kaffepause, hvor der også var plads til spørgsmål bl.a. omkring det internationale forløb på auto og lærepladsmuligheder, gik man op på Hotel og Restaurant. Her kom alle i arbejdstøj og blev inddelt efter, hvilken uddannelse de skulle starte på, og gik så i gang med at dekorere lagkager og cupcakes. Kl. 17.30 kom elevernes forældre til aftensmad og information. Som afslutning på aftenen gav studievejlederne information om erhvervsuddannelser, det at søge en læreplads og om praktikcenter-muligheden.

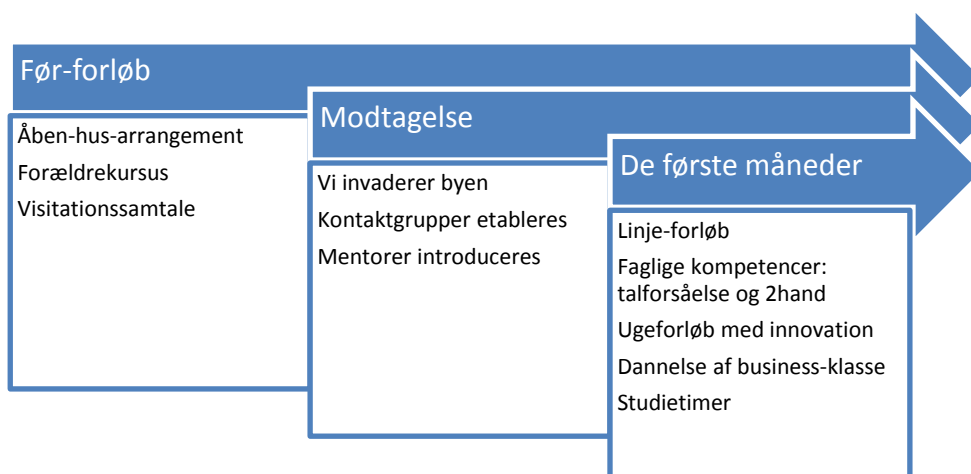
Forældrereaktioner på aktivitetsdagen

På aktivitetsdagen blev foretaget fokusgruppeinterview med forældre. Intervieweren rejste et spørgsmål omkring aktivitetsdagens berettigelse, og lynhurtig kom en engageret diskussion i gang, hvor forældrene udtrykte tilfredshed både med arrangementet og deres børns valg af uddannelse, som de nu følte, de kendte bedre.

Handelsskolen

Forløbet på handelsskolen løber fra eleverne første gang møder skolen ved et åbent-hus-arrangement, til de omkring efterårsferien er faldet til. Alle tiltag i overgangsforløbet er tiltænkt alle optagne elever, men der er samtidig fokus på elevgrupper, som kan have nogle særlige udfordringer i overgangen.

Forløbsbeskrivelse for et sammenhængende forløb på en handelsskole

Før-forløb: fra februar til modtagelsen i august

Som en del af processen vedrørende valg af ungdomsuddannelser inviteres grundskoleelever og deres forældre i februar måned til et åbent-hus-arrangement. Her kan potentielt kommende elever og forældre træffe undervisere og nuværende elever, snuse til fag og arbejdsformer, høre om fremtidsmuligheder og opleve miljøet. Senere suppleres med et tilbud om forældrekursus, hvor forældrene kan skaffe sig et indblik i, hvad handelsskolen tilbyder, og hvordan undervisningen foregår.

I juni afholdes visitationssamtale, hvor en kontaktlærer, elev og gerne forældre deltager. For nogle elever deltager værge, sagsbehandler eller andre centrale aktører. Formålet med samtalen er at etablere en relation, der giver eleven lyst og mod til at møde op efter ferien, at samle informationer om behov for særlige tiltag/støtteforanstaltninger og evt. kontakt til myndigheder. Samtalen gennemføres ud fra et samtaleark, hvor elev og kontaktlærer til slut skriver under på de fremadrettede aftaler. Kommer eleven ikke til samtalen inviteres til et nyt møde.

Modtagelsen: de første uger på skolen

I løbet af den første tid på skolen arbejdes med temaet "Vi invaderer byen", som varer tre dage. Gennem forløbet introduceres eleven til lokalområdet. Eleven lærer også andre elever, kontaktlærer og studievejleder at kende. Der afsluttes med en alkoholfri introfest.

På tværs af klasser dannes grupper med 8-10 elever og en kontaktlærer. Kontaktgruppen holder møde en time ugentligt med kontaktlæreren. For at kvalificere og give underviserne idéer til indholdet i timerne er udarbejdet et idékatalog, som er tilgængeligt på intranettet.

I kontaktgruppen introduceres til intern og ekstern mentorordning. En intern mentor kan være en elev fra andet år, der kan hjælpe/støtte/vise vej og er en fast del af kontaktgruppen. De interne mentorer kan være ansvarlige for en guidet rundvisning - både i fysisk og i overført forstand ved at fortælle om kulturen og skolemiljøet. Andetårselevernes rolle er primært overlevering af informationer, ligesom de skal stå som kulturbærere og ambassadører. En ekstern mentor er en elev på hovedforløb, som står som forbillede, rollemodel.

De første måneder: fra de første uger til uge 42

For at ruste eleverne til det kommende retningsvalg af uddannelse har de én uge med mulige studieretninger. Der er virksomhedsbesøg og gæsteundervisning. Alle elever arbejder derefter med to faglige forløb: Talforståelse og projektet "2Hand". Et senere projekt afsluttes med en aften, hvor forældrene inviteres. Efter forløbet i Talforståelse dannes en business-klasse. Den er for stærke elever og talenter, som ikke nødvendigvis ser sig selv som sådanne, men spottes af underviserne. Der arbejdes videre med studietimerne.

Opmærksomhedspunkter

I arbejdet undervejs og i evalueringen på den tekniske skole og på handelsskolen blev gjort nogle erfaringer, hvoraf nogle overraskede lærere. Andre kan drage nytte af erfaringerne ved at være opmærksom på disse:

Kontaktlærerens vejledningsaktiviteter: Samtalerne er vigtige, men kræver bred viden og kompetencer hos underviser!

Gennem visitationssamtalen på handelsskolen får kontaktlæreren en relation til og viden om eleven, og eleven får sat et ansigt på en professionel, som vil være gennemgående på grundforløbet. Samtidig formidler læreren helt konkret de praktiske ting, som kan være uoverskuelige for nogle elever: startdato, hvor skal jeg møde op, transport til skolen, har eleven en pc osv. For nogle elever er det enkelte, praktiske ting, for andre elever kan det være en stor hjælp at få startdatoen tastet ind i kalenderen på telefonen.

Til slut i samtalen får eleven relevant skriftligt materiale: brochurer om de fire linjer på skolen, information om uddannelseskort mv.

Det kræver bred viden hos en underviser at kunne gennemføre samtalen. Hvordan håndterer skolen it-rygsæk, skal der tages kontakt til sagsbehandler, hvilke diagnoser og hvilke faglige udfordringer skal man være udforskende i forhold til osv. På skolen har der derfor været et fællesmøde for kontaktlærerne, hvor de af studievejleder og andre støttepersoner er blevet klædt på til samtalen.

Til mange samtaler kommer også forældre med. Læreren skal også hurtigt kunne etablere relationer til disse, så der opbygges tillid og tiltro.

I visitationssamtalen er det en læreropgave at være opmærksom på elevens behov og muligheder. Det er det også i udvælgelsen af elever til en særlig business-linje, hvor der er flere fag på højere niveauer. Skolen vil gerne spotte stærke elever, som ikke nødvendigvis ser sig selv som stærke, og opfordre dem til at vælge den linje.

Efter visitationssamtalen kan der for kontaktlæreren være et arbejde med at samle op via kontakt til UU-vejleder og kommunen med henblik på kontinuitet og fortsættelse af de nuværende støtteforanstaltninger.

*Etablering af relationer på flere niveauer: **Eleverne kan ikke bare klare det selv!***

I de første uger arbejdes der med at etablere relationer eleverne imellem og mellem kontaktlærer og elever. Det sker både ved sociale aktiviteter som fx løb på skolen for at lære at finde rundt, ved speeddating til en elevfest, gennem aktiviteter i forhold til at lære byen at kende og endelig i studietimen. Der arbejdes både på at skabe relationer til mange elever og at skabe mere trygge og tætte enheder som i kontaktgruppen. Handelsskolen forventer altså ikke, at alle elever selv skaber rammer og kontakter, som etablerer relationer.

*Forældre som aktive medspillere: **Forældrene er vigtige!***

Der er mange begrundelser på begge skoler for aktivt at arbejde på at etablere relationer til forældrene. Tidligere har man haft en holdning om, at eleverne skulle have lov at være unge og slippe for at blive behandlet som børn, og at forældre skulle slippe dem ved overgangen. Nu arbejder man på at skabe grundlag for at kunne føre svære samtaler, som kan blive nødvendige i den unges uddannelsesforløb, og man vil gerne have, at forældrene tager kontakt, hvis de vurderer et behov herfor.

Desuden vil skolen gerne ruste forældre til at være sparringspartnere og vejledere i elevernes overvejelser over uddannelsen og de kommende valg. Skolen vil gerne aflive evt. fordomme om skolen og vise de muligheder, som uddannelsen byder på. For hvis forældrene er trygge ved skolen og valget, smitter det af på den unge, og hvis forældrene har viden om uddannelsen, kan det kvalificere samtalen over aftensmaden om skolerelaterede emner.

*På vej til et erhverv: **Eleverne har brug for faglig vejledning!***

Mange elever, som starter på eud, ved ikke helt, hvilke uddannelses- og erhvervsmuligheder, de går ind til. Derfor vil handelsskolen vise erhvervet gennem kendskab til arbejdspladser i byen, ved fx at komme ind i konkrete butikker og ved at have mentorer, som kan fungere som rollemodeller i erhvervsøjemed.

Skolen forsøger at kvalificere og ruste eleverne til valg af linje – fx handel eller detail – gennem faglige introduktionsuger. Desuden arbejdes med faglige elementer inden for matematik, som eleverne erfaringsmæssigt kan have svært ved. For nogle elever bliver talforståelse mere relevant og lettere, når det indgår i en erhvervskontekst.

4. Særlige overgangsforløb

For nogle elever kan overgangen være særlig vanskelig. I dette afsnit præsenteres nogle forskellige eksempler til inspiration til videreudvikling af særlige tiltag i overgangsfasen.

Flere skoler har arbejdet på at udvikle og forbedre overgange for særlige grupper af elever. Det drejer sig om:

Elever, der indsluses fra 20/20 forløb, heraf nogle med særlige problemstillinger

Elever i kombinationsforløb med produktionsskole

Særlig brobygning rettet mod særlige elever og særlige (korte) EUD-uddannelser

10. klasseelev og erhvervsskoleelev på samme tid

I en 10. klasse efter 20/20 modellen er eleverne i løbet af skoleåret både på en grundskole og en erhvervsskole – halvdelen af tiden hvert sted. Det betyder, at eleverne bevæger sig mellem to forskellige faglige og sociale miljøer. Alle de elever, som er 20 uger på SOSU-skolen, går der sammen i en selvstændig klasse. Det betyder, at de bevæger sig mellem to geografiske steder og to forskellige klasser. Den ene i grundskolen, den anden på SOSU. For at eleverne ikke også skal møde mange nye lærere på social- og sundhedsskolen, så vælger skolen at lade to lærere være gennemgående. Det giver eleverne tryghed.

I de 20 uger på SOSU skal eleverne gennemgå grundforløbsstof med mulighed for at opnå et bestået grundforløb. Samtidig skal eleverne afklares på, om de ønsker at blive social- og sundhedshjælper eller pædagogisk assistent. Eleverne har derfor brug for at blive klogere på erhvervet. Der indgår også et vurderingselement, idet underviserne løbende vejleder og vurderer den enkelte elev med henblik på, om hun har de nødvendige forudsætninger både fagligt og socialt.

Tiltag

På social- og sundhedsskolen var der i det aktuelle forsøgsprojekt derfor mange sideløbende processer i gang: kendskab til erhvervet, kendskab til uddannelsen, afklaring samt faglig og social kvalificering. Slutmålet var, at eleven var i stand til at vælge, hvilken ungdomsuddannelse, hun ville starte på.

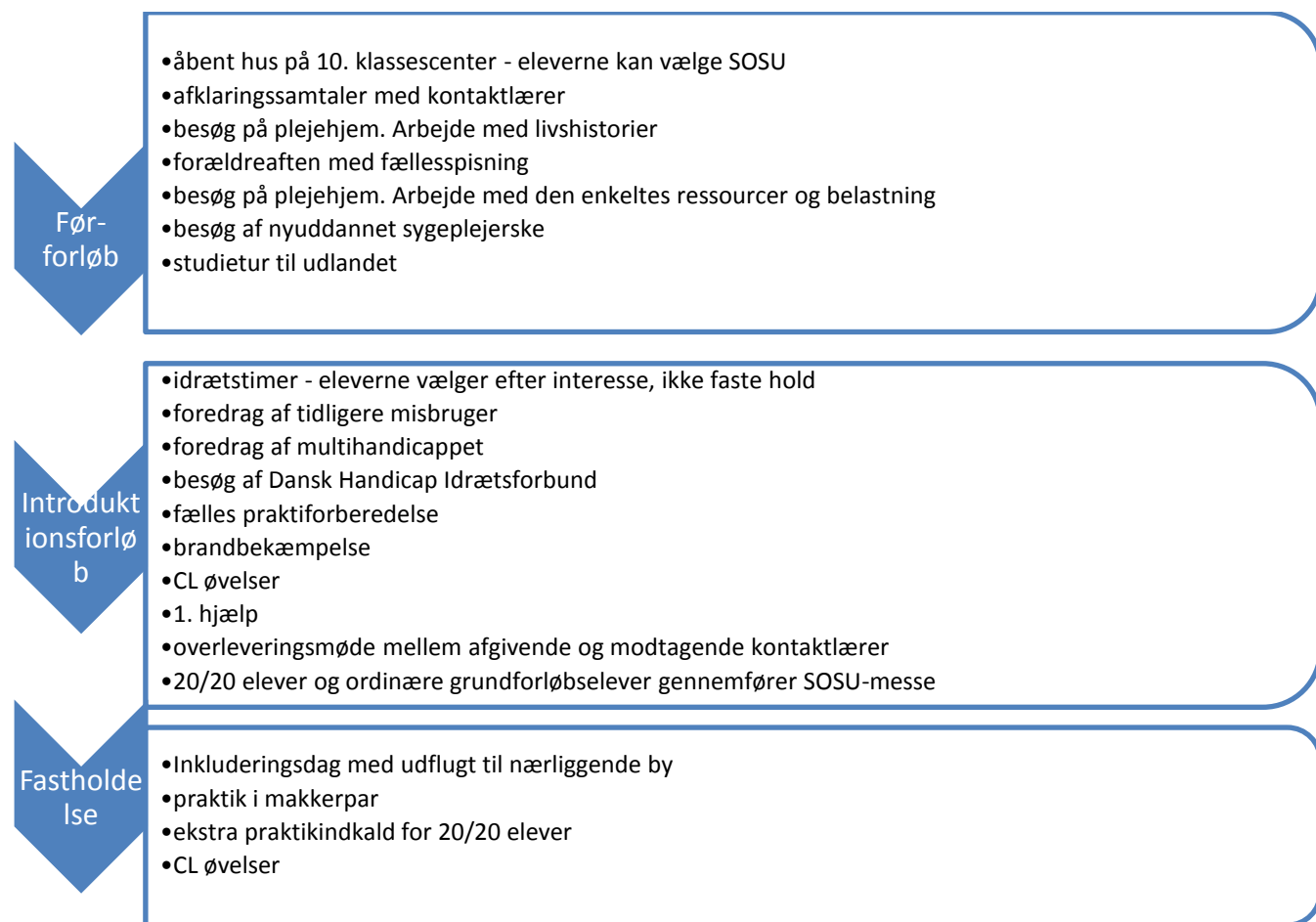
Før-forløb

Perioden, fra eleverne er på et åbent-hus-arrangement i januar, og til de er optaget på SOSU, er i figuren nedenfor benævnt før-forløbet.

Her lagde skolen en række aktiviteter, som skulle give eleverne indsigt i erhvervet, fx besøg på plejehjem. Alle eleverne havde efter før-forløbet afklaret deres videre uddannelsesforløb. Nogle gik direkte fra grundforløb til hovedforløb på social- og sundhedsskolen, nogle elever gik på gymnasiet eller hf, og nogle elever fortsatte på et 40 ugers forløb på social- og sundhedsskolen. Da de allerede havde 20 uger, skulle de på hold med andre elever, som havde gennemført et 20 ugers forløb. For disse elever blev der i løbet af deres 10. klasse og frem til sommerferien arbejdet med at få dem til at indgå socialt på det kommende hold. I figuren nedenfor kaldes det introduktionsforløb.

Introduktionsforløb

For at få 10. klasseeleverne, der skulle fortsætte på grundforløbet, til at føle sig som en del af grundforløbsklassen, og for at få den nye klasse til at åbne op for de nye elever, blev der i introduktionsforløbet lavet en lang række fælles aktiviteter: foredrag, fælles idræt og kurser i brandbekæmpelse og første hjælp. Der var fælles praktikforberedelse, fælles planlægning og gennemførelse af en SOSU-messe. Desuden var en hel dag både med fagligt og socialt indhold struktureret ud fra en række øvelser kendt fra "Cooperative Learning". Noget af det grænseoverskridende for eleverne fra 10. klasse var at komme sammen med ældre unge med en større livserfaring og andre problemstillinger, end de var vant til at møde i grundskolen. Inden for SOSU-området har dette møde et dobbeltperspektiv, da der både er en social problematik i at få den konkrete klasse til at fungere, og et erhvervsperspektiv i forhold til at kunne begå sig blandt forskellige klienter/patienter.

Fastholdelse i grundforløbet

Fra august er de tidligere 10. klasseelever del af et 40. ugers hold. På det hold er der forskellige aldre og erfaringer. Udfordringen i både et lærer- og elevperspektiv er at få den nye enhed til at fungere fagligt og socialt. Derfor fortsætter underviserne med at have fokus på begge elementer.

For at tage hensyn til det sociale på holdet arbejdes fortsat med CL som en struktur til at danne relationer på tværs af klassen. Og der afholdes en udflugt. Desuden udnyttes de forskellige erfaringer i praktikophold, ved at erfarne og de unge kommer samme sted hen. De

tidligere 10. klasseelever får et ekstra praktikindkald, så der er mulighed for at tale om, reflektere over og hjælpe med evt. problemstillinger.

Fælles opgaver for at skabe social sammenhæng

På en anden social- og sundhedsskole har man arbejdet med at integrere 20/20 elever og grundforløbselever ved at give dem en fælles opgave i foråret. De har skullet planlægge et introduktionsmøde for kommende grundforløbselever og deres forældre. Lærere og vejledere har stået for formel information, og eleverne har lavet forskellige aktiviteter. Aktiviteterne indeholdt både faglige og sociale opgaver. Ifølge eleverne var det en god og lærerig opgave. Det gav mening for dem både personligt og fagligt.

Opmærksomhedspunkter

*Lærer- og elevrelationen: **Lærerne skal være med i hele processen***

I alle overgangene – fra grundskoleundervisning til undervisning på SOSU-skolen med både forskellige fysiske rammer, forskellige fagligheder og forskellige klasser, fra 10. klasse til 40-ugers hold – har der på SOSU-skolen været et til to faste lærere, som har fulgt eleverne. Det fremhæver eleverne som centralt i interviews. Det giver tryghed, det betyder en voksen som kender dem, og som kan deltage i erkendelsesprocesser og valgprocesser. Det betyder også troværdighed i forhold til de faglige vurderinger, som sker undervejs, der også handler om socialt at være klar til erhvervet. I et lærerperspektiv er det en krævende opgave. Man skal være der i hele processen, man skal tæt på eleverne, man skal vejlede i uddannelsesvalg, informere og måske repræsentere et erhverv. Desuden har skolen arbejdet med overdragelse til kommende kontaktlærere.

*Mangesidige tiltag: **Man skal arbejde med mange aspekter på én gang***

Komplekse strukturer i overgange kræver nuancerede og mangesidige tiltag. I overgange er både kendskab til uddannelse, afklaring, kvalificering og valg på spil i et komplekst samspil. Som underviser af elever på 20/20 arbejder man hele tiden med alle aspekter. Et besøg på et plejehjem er et led i den enkelte elevs afklaring og kvalificering i forhold til, om hun skal fortsætte på uddannelsen. Det er også uddannelse, da der i besøget og efterfølgende arbejdes med et fagligt indhold. Underviserne skal kunne tage de forskelle "kasketter" på i forhold til at være studievejleder, faglig vejleder og underviser.

*Blandede aldersgrupper: **Vær opmærksom på aldersforskelle***

For unge fra 9. eller 10. klasse kan det virke voldsomt at være i uddannelsesforløb med blot lidt ældre unge, som har flere og bredere erfaringer. Det kan der arbejdes med i undervisningen både socialt og fagligt.

Tryghed i overgangen – håndholdt overlevering for udvalgte elever

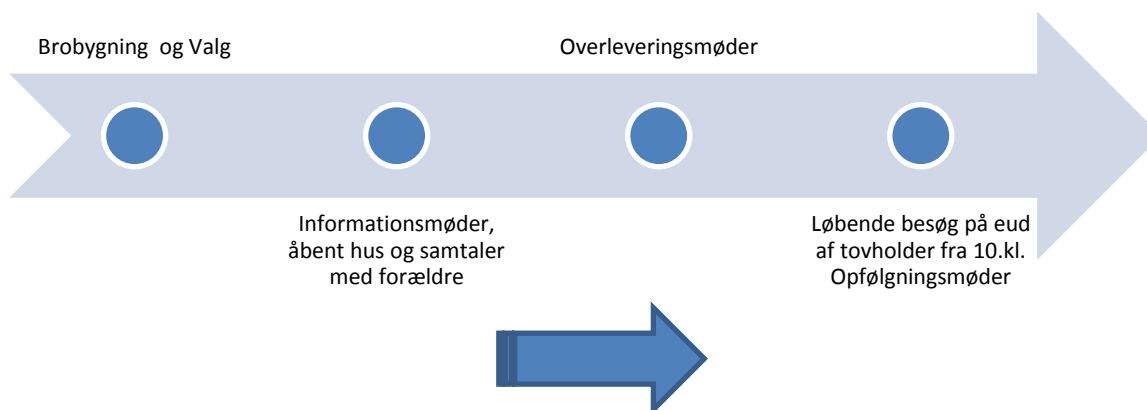
På en erhvervsskole, der både rummer 10.klasse og tekniske og merkantile grundforløb, oplever 10.klasse-lærerne, at en del unge har svært ved at overskue ungdomsuddannelsens kultur samt have konkret kendskab til de forskellige uddannelsesstilbud. Det betyder, at eleverne på 20/20 – forløb og på den særlige erhvervslinje, på trods af brobygningsaktiviteter i halvåret før indslusning på EUD, ikke har et klart billede af de forventninger og krav, der er på den konkrete uddannelse. De er hverken sikre på de specifikke faglige krav eller forventninger til studieparathed.

10.klasse-lærerne mener, at det for en gruppe af eleverne medfører stor utryghed, og de har vurderet, at der er behov for en "mellemfase", hvor der er en tråd tilbage til det, de forlod.

Desuden mener de, at de professionelle (lærer, kontaktperson, vejleder eller coach) på EUD skal have mere viden om de særlige udsatte unge.

Som en del af sammenhængen og støtten vil man også udstrække forældresamarbejdet om disse unge fra 10.klasse til grundforløbene ud fra en erfaring om, at forældrene har en afgørende betydning, når det handler om holdninger til skolen.

Nedenfor er vist de indsatser, man har sat i værk for at give eleverne en "håndholdt" overgang. Det omfatter, at eleverne og deres forældre efter brobygningsaktiviteter og valg af grundforløb, men inden starten på det nye forløb, inviteres til åbent hus og individuelle samtaler på den nye uddannelse. Ud over det holder lærere og vejledere overleveringsmøder, hvor den afgivende 10.klasse underretter den nye uddannelse om særlige forhold vedrørende eleverne. Når eleverne er startet på EUD besøger en tovholder fra 10.klasse løbende sine gamle elever på den nye uddannelse.

Beskrivelse af nøgleparametre i projektet

Meningen med indsatserne er som nævnt at sikre elever fra 10. klasse, der forventes at kunne få problemer i overgangen, en løbende opmærksomhed og støtte. Der sættes fokus på nedenstående punkter:

Dannelse af et voksennetværk

Dannelse af et voksennetværk omkring eleven, hvor både 10. klasse og modtagende erhvervsuddannelse er repræsenteret. Uddannelsesvejlederne/kontaktlærerne på EUD-uddannelserne vil gennem hele EUD-uddannelsens grundforløb følge op og have særligt fokus på de udvalgte elever. Tovholder fra 10.klasse vil efter opstarten på erhvervsuddannelsernes grundforløb være i tæt kontakt med såvel de udvalgte elever som uddannelsesvejlederne.

Forberedte kontaktlærere

Afholdelse af overleveringsmøde, der sikrer, at relevante informationer omkring den enkelte elev videregives til erhvervsuddannelsen. Modtagende kontaktlærer/coach er med til overleveringssamtalen, så der er mulighed for, at tryghed og fortrolighed mellem elev og lærer hurtigere indfinder sig, når at kontaktlæreren er forberedt og opmærksom. Dette kan forhåbentlig medføre, at eleven i højere grad end ellers vil opsøge en voksen, hvis der opstår problemer i forhold til uddannelsen.

Dialog omkring uddannelseskultur

De professionelle dialog omkring uddannelseskultur er et mål i sig selv, da kendskabet til hinanden og hvilke elevgrupper, der trives/mistrives, kan katalysere en pædagogisk udvikling. Dialogen kan ske uformelt gennem den øgede kontakt mellem uddannelserne eller mere struktureret.

Forældreinddragelse

Forældrene inddrages som en af nøglerne til en god overgang og gennemførelse. Det indebærer samtaler før og efter opstart på EUD. Derudover tilstræbes gensidig kontakt ved eventuelt fravær og løbende udveksling, gerne i form af telefonisk kontakt.

Opmærksomhedspunkter

*Elevers og forældres kendskab til det nye miljø, dets krav og personer: **Vigtigt med forhåndskendskab***

Mange elever har udtrykt, at det var rart at se den kommende kontaktlærer, og også forældrene har været vigtigt at få sat ansigt på. Forældrene har også sagt, at det var rart at vide, at man var velkommen på erhvervsuddannelsen, og de har været glade for at få et indblik i, hvad de unge skal igennem.

Eleverne siger også, at det er vigtigt at kende faciliteterne, kravene og omgangstonen i uddannelsen. At kende lærerne, kende værkstederne, kende kantinen, kende andre unge – altså at have mærket disse ting på egen krop – giver tryghed for eleverne.

*De voksnes kendskab til eleverne: **Diskuter balancen mellem "frisk start" og håndholdt overlevering***

I forbindelse med overførelse af informationer om eleven uddannelserne imellem har der været diskussion om, hvor meget den unge skal "pakkes ind" i overgangen. At de skal have lov at blive unge voksne, finde en ny stil og ikke fastholdes i en barnerolle eller i en rolle som dem med støttekorps og særlige behov. At de ikke skal stigmatiseres som svage og dermed understøttes i den selvforståelse.

Men for nogle elever er overlevering entydig godt. F.eks. for en pige, der blev vurderet til at have massive udfordringer i forhold omgang med mange mennesker, gav det tryghed, at modtagende uddannelse var forberedt. Hun har svært ved selv at snakke om sine problematikker, som gør, at hun til tider kan virke sur og afvisende. Dette har tidligere været en hæmsko for at danne positive relationer til voksne.

Udvælgelse af elever, der har gavn af en særlig indsats: Udvælg de "rigtige" elever

Håndholdt overlevering og opfølgning kan være relevant for elever, der har

- massive sociale problemer, som jævnligt kommer til udtryk i den daglige undervisning
- specifikke problematikker, der kan afhjælpes vha. konkrete tiltag i hverdagen
- ingen eller svag opbakning på hjemmefronten (dette gør det vanskeligt at arbejde med forældrekontakten, men de andre indsatser kan være virksomme)

Kulturforskelle mellem uddannelser: Tag fat på holdningsdiskussioner

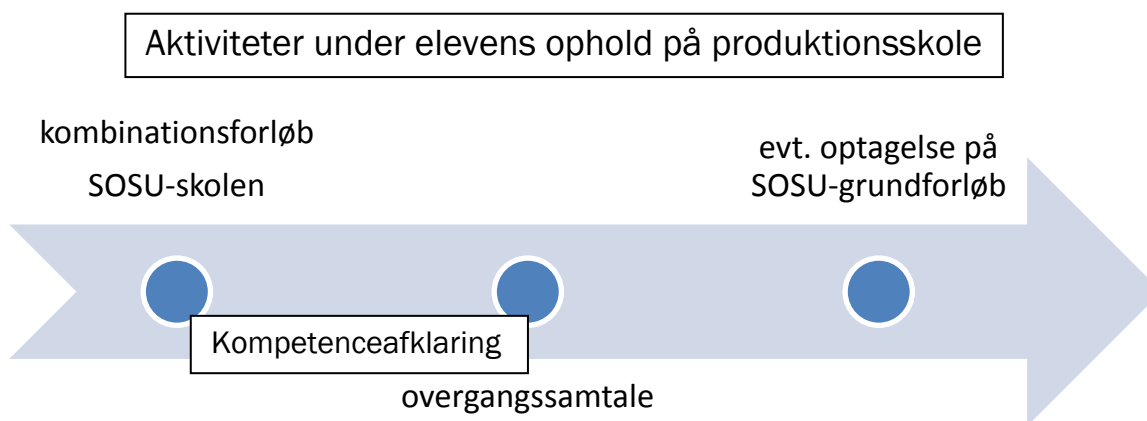
De to erhvervsuddannelsesafdelinger, henholdsvis den tekniske og den merkantile, havde forskellige tilgange til informationsoverlevering: På den tekniske afdeling har man været meget interesseret i at få viden overført og ud i organisationen, mens man på HG har fastholdt et fokus på overgangen som muligheden for en frisk start.

De involverede på skolen mener, at forklaringen skal findes i afdelingernes forskellige kulturer og måde at arbejde på. På teknisk skole arbejder man med kontaktlærere, mens man på HG har klasseansvarlige og en coach, der tager hånd om dem, der har det svært. Her ser man primært lærernes opgave som at være faglærere. Der ligger et udviklings- og læringspotentiale i fortsatte drøftelser af overgange, frafald og indsatser på tværs af afdelinger – både på et leder- og lærerniveau.

Overgangen fra kombinationsforløb til optagelse på grundforløb

På en SOSU-skole har man erfaret, at produktionsskoleelever, som har været på kombinationsforløb på SOSU-skolen, mister sigtet og motivationen for uddannelsen, hvis der går lang tid, inden de kan starte på grundforløbet. Et kombinationsforløb er et forløb på mellem 2-5 uger, hvor produktionsskoleelever får mulighed for at være på en erhvervsskole for at få erfaring med en erhvervsuddannelse. Under forløbet får eleven faglig undervisning og deltager i andre aktiviteter, der giver indblik i uddannelsens indhold, krav til optagelsen samt kulturen på uddannelsesstedet. For at støtte eleven bedre i overgangen intensiverede man derfor samarbejdet mellem SOSU-skolen og de tilknyttede produktionsskoler ved at bygge videre på erfaringer med at tilbyde kombinationsforløb.

Overgangsforløbet i projektet bestod således af elementer fra såvel produktionsskole som SOSU, som vist i nedenstående model. Alle aktiviteterne foregik, mens eleven var indskrevet på en produktionsskole. Modellen illustrer, at overgangsforløbet omfattede et kombinationsforløb på SOSU-skolen, som afsluttedes med en kompetenceafklaring. Denne kompetenceafklaring dannede afsættet for en overgangssamtale. Afhængigt af hvordan eleven udviklede sig i overgangsforløbet, kunne det munde ud i optagelse på SOSU-grundforløb.

Kombinationsforløb

Elever på produktionsskoler, som havde behov for selvoplevede erfaringer med en Social- og Sundhedsuddannelse, fik et 'kombinationsforløb' med tre ugers undervisning på SOSU-skolen. Produktionsskolevejlederen deltog i elevernes individuelle samtaler i kombinationsforløbet, og eleverne fortsatte på produktionsskolen efter forløbet.

Kompetenceafklaring

I løbet af kombinationsforløbet på SOSU foretog SOSU-lærerne en kompetencevurdering af eleverne. Eleven blev vurderet på en række punkter med henblik på en samlet evaluering af, om eleven var i stand til at påbegynde grundforløbet (se indsatte skema). Nogle produktionsskoler lagde kompetenceafklaringen ind i elevens 'forløbsplan', så den kunne

være med til at danne baggrund for og fokusere elevens arbejde med sociale, personlige og faglige kompetencer på produktionsskolen.

Skemaet viser et eksempel på udformningen af kompetenceafklaringen for en konkret elev.

Et eksempel på en kompetenceafklaring

Afsluttende evaluering			
3-ugers kombinationsforløb "På vej med omsorg"			
Navn:	XX		
Alder:	18 år		
Ønsket studieretning:	SOSU	PA	
Mål:			
	Ja	Delvis	Nej
Eleven møder og kommer til tiden		X	
Eleven overholder sikkerheds- og ordensregler	X		
Eleven er motiveret og interesseret i faget		X	
Eleven arbejder aktivt med de stillede opgaver		X	
Eleven kan følge en instruktion	X		
Eleven kan løse de stillede opgaver	X		
Eleven er ansvarlig i forhold til indgåede aftaler	X		
Eleven har fungeret socialt på holdet			X
Eleven samarbejder med andre om opgaverne		X	
Fravær	Antal timer		11
	9. kl.	10. kl.	
Afsluttende eksamen	Ej afsluttet		
Bemærkninger til elevens personlige kompetencer i forhold til en evt. start på Social- og Sundhedsskolen:			
XX er meget genert og har mest holdt sig til dem, hun kendte i forvejen. Hun har ikke rigtig fået skabt kontakt til de andre på holdet. Hun synes, at mange af de praktiske øvelser, fx navneleg og da vi var i dramalokalet, var grænseoverskridende, men efterhånden har hun kastet sig ud i at prøve det. XX har vist meget ansvar og omsorg i forhold til sin søster, men det har af og til gået ud over hendes deltagelse i undervisningen.			
Hvilke områder/kompetencer kan eleven arbejde videre med inden en eventuel start på Social og Sundhedsskolen:			
XX er meget stille, og kan med fordel øve sig i at sige noget mere både på klassen og i gruppesammenhænge. Når hun er så tilbageholdende, som hun er, bliver det svært at vurdere hendes faglige niveau, og vi vurderer derfor, at hun pt. ikke er uddannelsesparat.			
	20 uger	S/P-forløb	20+
Eleven anbefales at starte på et grundforløb på			

Overgangssamtaler

For at eleverne kunne opleve en kontinuerlig kontakt til SOSU-skolen og dermed til uddannelsen, besøgte uddannelsesvejleder og koordinator af kombinationsforløb på SOSU-skolen eleverne på produktionsskolerne. Overgangssamtalen skulle også sikre en løbende evaluering af, hvornår eleven var parat til opstart på grundforløbet.

Efter elevens afsluttede kombinationsforløb afholdtes overgangssamtaler. Samtalerne var individuelle og tog udgangspunkt i den skriftlige kompetenceafklaring fra kombinationsforløbene. Kompetenceafklaringen blev sammenholdt med elevernes kompetenceudvikling på produktionsskolen. På baggrund heraf drøftede vejlederne med eleven de fremskridt, som eleven havde gjort i forhold til de mål, som eleven havde formuleret sammen med produktionsskolevejlederen for sin faglige, personlige og/eller sociale kompetenceudvikling. Vejlederne anskueliggjorde den progression, som kunne føre frem til, at eleven kunne vurderes parat til uddannelsen.

Eksempelvis handlede en overgangssamtale om, at eleven "ville noget med mennesker", men ikke var klar over, at sådant et arbejde indebærer kommunikationsfærdigheder og relationskompetence. I samtalen gjorde produktionsskolevejleder eleven opmærksom på, at hun var i gang med at opøve denne form for kompetence, når hun på praktikstedet gik til pause med personalet og deltog i snakken med dem. Ligeledes at hun, når hun på produktionsskolen trænede mundlig fremlæggelse, dygtiggjorde sig i forhold til SOSU-uddannelsen. Begge dele blev bekræftet af SOSU-vejlederen.

Gennemgående samarbejde mellem SOSU og produktionsskoler

Der blev nedsat en styregruppe med repræsentation af såvel SOSU-skolen som produktionsskolerne. Ledelsen fra de deltagende skoler spillede en central rolle og medvirkede til at opbygge et tæt samarbejde omkring den fælles opgave. Dette foregik ved, at der i løbet af projektet dels blev afholdt styregruppemøder om tilrettelæggelse af projektaktiviteterne, herunder drøftelser af, hvordan elevernes behov for støtte i overgangen bedst kunne mødes. Og dels ved at kombinationsforløbets koordinator og SOSU-vejlederen var i løbende dialog med produktionsskolevejlederen i forbindelse med overgangssamtalerne. Her drøftede man spørgsmål som: Hvordan går det med den enkelte elevs kompetenceudvikling? Hvad er der behov for at få afklaret eller forklaret, så eleven kan støttes i sin videre udvikling? Således fungerede dialogen som forberedelse og efterbehandling af overgangssamtalerne.

Opmærksomhedspunkter

*Eleven får støtte til kompetenceudvikling: **Eleven skal forstå processen***

Især for de elever, som man ikke anbefaler at starte på grundforløbet umiddelbart efter kombinationsforløbet, kan det være vanskeligt at forstå, hvad der skal til for at blive optaget. I første omgang er det en opgave for vejlederen på produktionsskolen at konkretisere for eleven, hvilke kompetencer eleven har behov for at udvikle, og hvordan det kan lade sig gøre. Men det giver eleven en anden oplevelse af at være på vej mod uddannelsen, når dette arbejde suppleres af, at vejleder og koordinator af kombinationsforløb på SOSU-skolen er med til overgangssamtalen. Som udtrykt af en elev efter en overgangssamtale: "Nu føler jeg mig mere rolig og afklaret."

Vejlederne vurderer, at det er afgørende for elevens oplevelse af at være på vej mod uddannelsen, at hun får forståelse for, hvor langt der er til målet. Derfor er det vigtigt, at vejlederne taler konkret om tidsperspektivet for at blive optaget.

Da mange elever tidligere har oplevet nederlag i skolesammenhænge, er det vigtigt, at eleven i overgangssamtalen føler sig mødt på en positiv måde, så disse oplevelser kan vendes til en konstruktiv selverkendelse i forhold til at kunne blive optaget på uddannelsen. En projektdeltager formulerer det således:

Det har været vigtigt for os at arbejde i overgangssamtalerne med de unges oplevelse, når de ikke kunne erklæres umiddelbart egnede under kombinationsforløbet. Det viste sig, at jo tydeligere anbefalinger vi kan give fra SOSU – jo bedre kan vi prøve at sikre os, at eleven ikke misforstår eller lukker af og ikke hører, at hun faktisk har nogle kompetencer, men bare ikke er der endnu og skal arbejde videre.

Skolerne samarbejder om at støtte eleverne: *Intensivt samarbejde mellem vejlederne på tværs af skoleformer nødvendigt*

For at støtte eleverne i overgangen er det nødvendigt, at alle relevante personer bliver løbende involveret i et intensivt samarbejde. Dette betyder, at vejlederne fra afgivende og modtagende skoler i fællesskab tilrettelægger og gennemfører aktiviteter, som støtter eleverne.

Arbejdet med overgangssamtalerne kræver et tæt samarbejde mellem SOSU-skolen og produktionsskolen, hvor samarbejdspartnerne ser elevens kompetenceudvikling som et fælles anliggende. Dette samarbejde gør det muligt for eleven at opleve en sammenhæng i erfaringerne fra kombinationsforløbet og det efterfølgende arbejde på produktionsskolen med faglige, personlige og sociale udvikling.

Samarbejdet omkring overgangssamtalerne giver SOSU-vejlederen og koordinator af kombinationsforløbet et væsentligt kendskab til elevernes nuancerede vejledningsbehov. Dette kendskab kan anvendes fremadrettet til at sikre, at elevens behov bliver mødt, når eleven vender tilbage til SOSU-skolen – enten i et nyt kombinationsforløb eller på grundforløbet. Som udtrykt af en projektdeltager:

Vi, koordinator og uddannelsesvejleder, fra SOSU ville aldrig have fået så tydeligt et kendskab til elevernes nuancerede vejledningsbehov, hvis vi ikke havde opsøgt eleverne på deres hjemmebane og havde afholdt overgangssamtalerne. Det betyder, at vi bliver bedre i stand til sammen med produktionsskolevejlederne at støtte eleverne i deres valg- og erkendelsesprocesser.

Et intensiveret samarbejde gør det muligt at tilrettelægge yderligere aktiviteter, som støtter elevens overgang. I det aktuelle projekt fandt man frem til følgende aktiviteter:

- Besøg på Social- og Sundhedsskolen fx hver 14. dag inden opstart for at holde kontakten varm
- Praktik anbefales i samarbejde med produktionsskolevejlederen for at afprøve kompetencer og kunne hæfte teori på praksis
- Videregive information om indhold i samarbejdsøvelser/opgaver, så produktionsskole-værkstedet kan følge op
- 2 uger før sommerferien – 'brush up'-forløb på SOSU for at holde energien

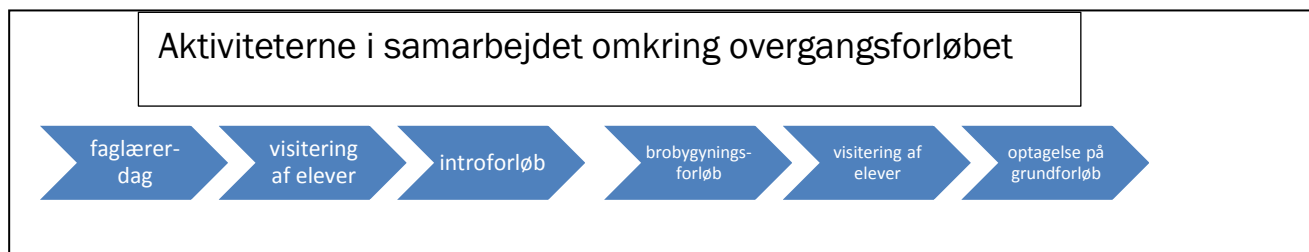
Overgang til korte og overskuelige uddannelser

En teknisk erhvervsskole finder, at en del frafald fra EUD sker for unge, som ikke kan overskue en lang uddannelse, har svært ved det boglige indhold i de ordinære grundforløb eller som ikke kan se udsigten til praktikplads.

Overgangsforløbet

For at imødekomme disse unges behov har man arbejdet på et overgangsforløb målrettet to korte uddannelser, produktør- og industrioperatøruddannelsen, med følgende elementer:

- En "faglærerdag" hvor lærere og vejledere fra områdets produktionsskoler, ungdomsskole, UU-center og EUD-afdelinger på teknisk skole besøgte hinandens institutioner i løbet af dagen. Der var mulighed for at netværke med henblik på samarbejdet omkring overgangen og udbredelse af kendskab til de to korte uddannelser: produktøruddannelsen på 1,5 år og industrioperatøruddannelsen på 2,5 år. Der var fælles drøftelser af spørgsmålet: Hvad er en god overgang til EUD systemet?
- Introforløb for unge med behov for en mere overskuelig overgang til EUD, omfattende både 2 dages introduktion til industrioperatøruddannelsen og 3 dages introduktion til produktøruddannelsen, herunder en dags virksomhedsbesøg
- Særligt brobygningsforløb: 3 dage på enten produktør- eller industrioperatøruddannelsen
- Visitering af eleverne gennemførtes af afgivende institution

Opmærksomhedspunkter

Praksisnært forløb: Det er vigtigt med konkrete erfaringer

Erfaringerne fra projektet viser, at overgangsforløbet for eleverne, mens de er på intro- og brobygningsforløbene, skal være praksisnært. Det kan gøres ved, at arbejdsopgaver og arbejdsfunktioner, som er knyttede til de respektive erhverv, synliggøres for eleverne gennem konkrete erfaringer. Og ved at eleverne møder erhvervene i praksis ved at komme på virksomhedsbesøg. Herudover kan eleverne få indblik i praksis ved at høre tidligere elever fortælle succeshistorier om at påbegynde og færdiggøre en kort erhvervsuddannelse og om, hvad det har ført til af jobs og videreuddannelse indenfor EUD.

Skolerne samarbejder omkring elever med behov for mere overskuelig overgang: *Intensivt samarbejde er nødvendigt*

Samarbejdet mellem områdets ungdomsuddannelser, UU-center og erhvervsskole gør det muligt at tilrettelægge et særligt overgangsforløb for elever med behov for en mere overskuelig overgang. Samarbejdet muliggør en tæt støtte omkring elevens forløb, hvor afgivende lærere/vejledere deltager aktivt som hjælpelærer gennem hele forløbet. På den måde oplever eleverne kendte ansigter i de nye omgivelser og accept og anerkendelse fra egen lærer/vejleder. Dette samarbejde ligger til grund for en løbende dialog mellem elev, lærer på EUD samt lærer fra afgivende skole om uddannelsens krav og elevens forventninger til uddannelse. Samarbejdet munder ud i dialog mellem de samarbejdende institutioner om hvilke elever, der forventes at kunne gennemføre henholdsvis produktøruddannelsen og den lidt mere teoritunge industrioperatøruddannelse.

Undervisernes forhold til målgruppen: *Man skal se "det hele menneske"*

Det er afgørende for overgangsforløbet, hvordan underviserne går til opgaven. Som formuleret af en af projektdeltagerne:

Det er vigtigt, at underviserne har erfaring med målgruppen og er både dedikeret og engageret i forhold til at varetage lærerrollen, set i forhold til at arbejde med det hele menneske – altså ikke blot arbejde med det faglige, men se eleven som et individ med individuelle behov, set i forhold til at blive en person der besidder de mest basale kompetencer, set i forhold til at begå sig på en arbejdsplads, og som privatperson. Måske kan denne respektfulde tilgang til individet medføre, at eleven ser sig selv en værdifuld medborger, og ikke en person der er fundet for let, og dermed siet fra.

5. En god overgang kræver samarbejde mellem de professionelle

De unge står ved overgangen til EUD i en ny livssituation. De går ind til noget nyt, som er mere eller mindre ukendt, og de har med mere eller mindre præcise forventninger.

Hvert skolesystem har måske sin egen forståelse af hvad gode elever, god undervisning og god kultur vil sige. Nogle af forskellene er nødvendige og produktive for elevens udvikling. De skaber nye muligheder for eleven - EUD er jo netop en anden type uddannelse end grundskolen, rettet mod en anden aldersklasse.

Men nogle forskelle kan være unødvendige og uhensigtsmæssige. Et fokus i arbejdet med overgange kan derfor være, hvordan man ved at samarbejde på tværs af skoleformerne kan skære de unødvendige forskelle væk. Et andet fokus kan være at skabe læringsmiljøer, som støtter eleverne, så de ikke får unødige og uproduktive udfordringer. Et tredje at arbejde på at gøre elevernes forventninger mere realistiske ved at give dem et bedre og gerne selvoplevet forhåndskendskab.

De professionelle, der deltog i en workshop om projektet på erhvervsskolernes FoU-konference den 25.02.14 formulerede nedenstående som kernepunkter i overgangen:

- at støtte elevernes valg, erkendelse og relationer
- at eleven kan finde mening i at indgå i sit nye miljø og forlige sig med en ny rolle
- at de voksne samarbejder og diskuterer deres menneskesyn

Især det sidste punkt blev understreget: vigtigheden af det gensidige kendskab til hinandens uddannelser og rammer, hinandens pædagogik og ikke mindst hinandens kultur.

Det er en forudsætning både for det rent praktiske samarbejde og for at kunne forberede, støtte og udfordre eleverne passende på deres vej til det nye.